San Ġorġ: Ħamsin sena Bażilika (6)

George Francis Vella – georgefrancis.vella@gmail.com

X'inhi "l-bażilika" ta' San Ġorġ jekk mhux żerniq ġdid fil-ħajja ta' poplu li sarraf is-saram kollu tiegħu f'għotja sħiħa ta' mħabba li ma tafx tmiem? X'inhi "l-bażilika" ta' San Ġorġ jekk mhux l-ewwel moviment f'sinfonija ta' glorja li għad trid tkompli tinkiteb b'melodiji ta' l-oħla ġmiel? X'inhi "l-bażilika" ta' San Ġorġ jekk mhux it-trofew ta' rebħa illustri tat-tama fuq qtigħ il-qalb, tal-ħniena fuq is-suppervja, tal-libertà fuq l-oppressjoni, tal-ferħ fuq in-niket, ta' l-imħabba fuq il-mibegħda, tad-dawl fuq id-dlam, tat-tajjeb fuq il-ħażin?

Biżżejjed nieqfu nistagħġbu quddiem is-seħer artistiku ta' l-erba' lunetti, li minn fuqhom issaltan il-koppla grandjuża ta' San Ġorġ, sabiex nintebħu b'dan kollu. F'dawn il-biċċiet ta' arti sagra l-pittur Taljan Gian Battista Conti – bla ma jaf – ħallielna rakkont allegoriku mill-isbaħ tal-ġrajja tal-"bażilika" Ġorġjana li tikkostitwixxi l-ewwel milja fl-istorja ultra-millenarja tal-komunità Kristjana ta' San Ġorġ. Aktar minn espożizzjoni kronoloġika, l-erba' xenarji flimkien bħal donnhom iridu jsenslu l-vokazzjoni missjunarja li sa mill-bidu kienet fil-qalba tal-ħidma ekkleżjali tagħha u li ssiġillat għal dejjem iċ-ċentralità tal-knisja protoparrokkjali ta' San Ġorġ fil-ħajja soċjo-reliġjuża ta' Għawdex.

"*Caritas Christi urget nos*", "L-imħabba ta' Kristu ssuqna" (2 Kor 5:14)… Kif jixhdu annuna d-dokumentazzjoni storika u x-xjenza arkeoloġika, il-parroċċa ta' San Ġorġ kienet l-ewwel qaddejja tal-verità evanġelika fi gżiritna. Kienet hi l-ewwel art Għawdxija li fuqha idda d-dawl ta' Ġesù Kristu; kienet hi l-ewwel ħsad tal-Kelma ta' Alla li nżergħet bil-miġja ta' Missierna San Pawl; kienet hi wkoll l-ewwel appostlu tal-Bxara t-Tajba li biddlet lil Għawdex minn santwarju pagan f'fortizza Kristjana. Xejn ma qieset b'tagħha, anzi ngħatat kollha kemm hi għall-qadi ta' l-ulied, hekk li sal-lum kollha għadhom ifittxu l-għożża materna tagħha.

"*Placebit Domino sacrificium*", "Is-sagrifiċċju jogħġob lill-Mulej" (Mal 3:4)… Tabilħaqq qares kien il-kalċi li minnu kellha tixrob il-parroċċa ta' San Ġorġ mhux tant għaliha nfisha daqskemm għal riżq ħaddieħor. U dan għamlitu b'għażla tagħha stess, b'fidi qawwija fil-ġustizzja ħanina ta' Alla u mnebbħa mill-Iskrittura Mqaddsa: "Jekk il-għadu tiegħek bil-ġuħ, itimgħu; jekk inhu bil-għatx, isqih;… u jkun il-Mulej li jroddlok" (Prov 25:21-22).

"*Zelus domus tuæ comedit me*", "Il-ħeġġa għal darek fnietni" (Salm 69:10)… Żgur li l-Ġorġjani ta' Għawdex ma jagħmlulux għajb lir-re David li ried b'saħħtu kollha li dar il-Mulej "tkun kbira tassew biex tkun imsemmija u mfaħħra fil-pajjiżi kollha" (1 Kron 22:5). X'ma rawx missirijietna biex jagħmlu mill-knisja parrokkjali tagħhom l-għamara li verament tixraq lill-maestà ta' Alla u li ma tieqaf qatt tgħanni l-ġieħ tal-prinċep tal-martri tiegħu?

"*Estote fortes in bello*", "Kunu sħaħ fit-taqbida"… Inħalluha din l-għajta felħana tidwi fil-qalb imġarrba tal-poplu Ġorġjan li bħal fis-snin l-imgħoddija, imħażżem bil-mantar tal-ġustizzja u bil-qaws tas-sewwa f'idu, irid jissokta jissielet kontra t-tnassis u l-attakki ta' l-għadu ħajjen. Nagħmluha tagħna, immela, din l-għajta gwerriera għax kif fl-aħħar mill-aħħar iwissina San Pawl: "Tħallix il-ħażin jirbħek, iżda irbaħ il-ħażin bit-tajjeb" (Rum 12:21).

PIVS PP XII
LITTERIS APOSTOLICIS DIEI VI SEPT. MDCCCCLVIII
QVÆ INCIPIVNT
"MERITO DILAVDATVR"
TEMPLVM S. GEORGIO M. SACRVM
PRÆCLARVM VRBIS PRINCIPIS GAVDISIENSIS ORNAMENTVM
ANTIQVITATE CONSPICVVM
PLVRIMIS ORNAMENTIS ADAVCTVM
ACTVOSÆ FIDEI PIETATISQVE THEATRVM
AD DIGNITATEM ET HONOREM
BASILICÆ MINORIS
EVEXIT
IVRIBVS OMNIBVS AC PRIVILEGIIS
ADIECTIS.

Il-Papa Piju XII,
bis-saħħa tal-brevi appostoliċi tas-6 ta' Settembru 1958
li jiftħu bil-kelmiet *Merito dilaudatur*,
it-tempju ddedikat lil San Ġorġ martri,
żina liema bħalha tal-belt ewlenija ta' Għawdex,
magħruf għall-antikità tiegħu,
imżejjen b'ħafna opri ta' l-arti,
spettaklu ta' fidi u mħabba ħajja,
għolla għad-dinjità u l-unur
ta' Bażilika Minuri
bid-drittijiet u l-privileġġi proprji kollha.

Skrizzjoni kommemorattiva bil-Latin li tidher fuq in-naħa ta' wara tat-tintinnablu bażilikali. Maġenbha, traduzzjoni tagħha fil-Malti.

PRINCIPIS GAULOS URBIS JUBILATE CIVES
JUCUNDAMQUE LAETANTES CELEBRATE SORTEM
SUMMUS QUA PASTOR ANGELICUS DICTUS
PRECIBUS ENIXIS MERITISQUE OPIMIS
DIOECESEOS MOTUS PASTORIS OPTIMI
CLERI VOTA POPULIQUE IGNITI
BENIGNISSIME OBSECUNDANS
TEMPLUM HOC DIVO GEORGIO SACRUM
PERPULCHRUM CIVITATIS ORNAMENTUM
PRAECLARUM VETUSTATE MERITISQUE CONSPICUUM
CURIALI JAM TITULO DIGNITATEQUE DONATUM
XVI VIX INEUNTE SAECULO
TEMPORUM PLURIES AMPLIATUM DECURSU
SAECULO QUOQUE XVII MEDIO
PATRUM PIETATE OPERA LARGITIONIBUS
AMPLIORI FORMA ELEGANTIORIQUE
REAEDIFICTUM
AETATE TANDEM VERTENTE NOSTRA
ALIS E LATERIBUS SACELLISQUE ADJUNCTIS
EX INTEGRO FERE NOVITER EXTRUCTUM
SCULPTIS - MARMORIBUS - PICTIS - MUSIVIS
AUROQUE REBUS OBDUCTO
MAGNIFICENTISSIME EXORNATUM
VIII IDUS SEPTEMBRIS MCMLVIII
E VIVIS VIX MENSE PRIUSQUAM DISCEDERET
BASILICAE MINORIS
TITULO — HONORE — DIGNITATE
IURIBUS CUM OMNIBUS PRIVILEGIISQUE
CONDECORAVIT

Ifraħ ja poplu tal-belt ewlenija ta' Għawdex
u tkabbar kollok ferħan bil-ġieħ xieraq
li bih ir-Ragħaj il-Kbir imsejjaħ *Angelicus*,
imqanqal mit-talbiet imressqa u mill-virtujiet kbar
tar-ragħaj mill-aktar ġust tad-djoċesi,
fil-waqt li laqa' b'idejh miftuħa
ix-xewqat tal-kleru u tal-poplu mħeġġeġ,
dan it-tempju ddedikat **lill-Imqaddes Ġorġi,**
żina mill-isbaħ tal-belt kapitali,
magħruf għall-qedem u għall-merti tiegħu,
mogħni bit-titlu u d-dinjità ta' parroċċa
sa minn qabel is-seklu sittax,
imkabbar bosta drabi tul is-snin,
kif ukoll imtella' mill-ġdid f'forma ikbar u ifjen
għal nofs is-seklu sbatax
biż-żelu, bl-għaraq u bl-għotjiet ta' missirijietna,
u, sa fl-aħħar, fi żmienna,
wara li ġew miżjuda n-navi u l-kappelli laterali,
imsebbaħ bl-ogħna opri
ta' skultura, irħam, pittura, mużajk u induratura,
bħal kieku mibni għal darb'oħra mill-ġdid,
nhar is-6 ta' Settembru 1958,
armajn xahar qabel ma ħalla din id-dinja,
żejjen bit-titlu, l-unur u d-dinjità
ta' **Bażilika Minuri**
bid-drittijiet u l-privileġġi kollha.

Skrizzjoni ċelebrattiva bil-Latin li kienet tpoġġiet fuq il-bieb ewlieni tal-knisja protoparrokkjali u arċimatriċi ta' San Ġorġ, fl-okkażjoni tal-festi l-kbar li ġew iċċelebrati fil-belt Victoria fl-10 u l-11 ta' Jannar 1959, biex ifakkru l-għoti tal-ġieħ pontifiċju ta' "bażilika" lil dan il-maqdes urban. Magħha qed tidher traduzzjoni tagħha fil-Malti.

Adam Jean-Pierre, *Roman Building. Material and Techniques*, London 1994.
Agius de Soldanis Gian Piet Franġisk, *Għawdex bil-ġrajja tiegħu*, miġjub għall-Malti minn Mons. Ġużepp Farrugia, Vol. 2, Malta 1953.
Arkivju tal-Katidral ta' Malta, *Acta Originalia* 1 (1511), f. 15.
Bezzina John, *Il-Pittura fil-Bażilika ta' San Ġorġ. Storja u Tifsir*, Malta 1965.
Bonnici Alexander, *Il-Matriċi Kolleġġjata ta' l-Assunta u l-Ewwel Parroċċi ta' Għawdex*, Malta 1975.
Cocco Palmeri Davide, Digriet *Cum in prima*, 28 ta' April 1688, f'Arkivju tal-Katidral ta' Malta, *Acta Originalia* 23, f. 13r.
Dalin David G., *The Myth of Hitler's Pope. How Pope Pius XII rescued Jews from the Nazis*, Washington DC 2005.
Gaudisien. Unionis et Administrationis pro Rev.mo Capitulo Ecclesiæ Cathedralis. Summarium, Romæ 1909.
Gaudisien. Unionis et Administrationis. Restrictus Responsionis cum summario additionali pro Rev.mo Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, Romæ 1910.
Gietman Gerhard u Thurston Herbert, *Basilica* f'*The Catholic Encyclopedia*, New York 1907.
Grech Karmenu, *Il-Knisja Arċi-Matriċi tal-Belt u l-Gżira ta' Għawdex*, Malta 1996.
Leħen il-Belt Vittorja, Ottubru 1958, Diċembru 1958-Jannar 1959, Frar 1959.
Marchione Margherita, *Pope Pius XII. Consensus and controversy*, New York 2002.
Marchione Margherita, *Man of Peace. An abridged life of Pope Pius XII*, New York 2004.
Mizzi Pawlu, *Dokument kontra l-għaqda tal-parroċċa tal-Kastell ma' dik tar-Rabat*, f'*Festi San Ġorġ*, Għawdex 1992, 13-39.
Mizzi Pawlu, *Il-Parroċċa ta' Għawdex. Studju soċjo-kulturali ta' epoka: 1434-1689*, Malta 1997.
Piju XII, *Merito dilaudatur templum*, f'*Acta Apostolicæ Sedis*, An. et Vol. LI (Serie III, V.I) N. 6, 1959, 323-324.
Sacro Romana Rota, *Decisio in Causa Gaudisien. Unionis et Administrationis*, Melitæ 1910.
Vitruvius, *De Architectura*.
www.adoremus.org/DomusEcclesiae.html (10 Marzu 2008).